PISM POLSKI INSTYTUT SPRAW MIĘDZYNARODOWYCH
THE POLISH INSTITUTE OF INTERNATIONAL AFFAIRS

NR 79 (32113), 10 LISTOPADA 2026 © PISM

BIULETYN

Rozwój litewsko-niemieckiej współpracy w sferze bezpieczeństwa

Łukasz Jasiński, Tomasz Zduńczyk

Niemcy i Litwa zacieśniają relacje pod wpływem wojny na Ukrainie. Kluczową płaszczyznę ich współpracy stanowi bezpieczeństwo i obronność, a projektem strategicznym jest rozmieszczenie brygady Bundeswehry w Rudnikach do końca 2027 r. Dla władz Litwy jest to najważniejszy element zaangażowania NATO na jej terytorium, dla Niemiec zaś jest dowodem ich rosnącej roli w europejskim bezpieczeństwie. Na wzrost znaczenia stosunków dwustronnych wskazuje także projekt połączenia systemów energetycznych obu państw przez Morze Bałtyckie.

Prymat bezpieczeństwa. Największe znaczenie dla stosunków obu państw ma wzmacnianie obecności wojskowej Niemiec na Litwie. Zgodnie z umową z 2023 r. liczebność sił Bundeswehry w tym państwie wzrosła z około tysiąca żołnierzy obecnych rotacyjnie do niemal pięciu tysięcy w ramach stale dyslokowanej 45. Brygady Pancernej. Od lutego br. podlega jej także stacjonująca na Litwie Wielonarodowa Batalionowa Grupa NATO, wcześniej podporządkowana litewskiej Brygadzie „Żelazny Wilk". Wyposażeniem 45. Brygady będzie najnowocześniejszy sprzęt, m.in. czołgi Leopard 2 A8 oraz system dowodzenia wspomagany sztuczną inteligencją „Uranos". Ma ona także prowadzić rozpoznanie elektroniczne aktywności wojskowej na terenie obwodu królewieckiego i Białorusi.

Niemcy wzmacniają bezpieczeństwo Litwy także poprzez uczestnictwo w misjach NATO. W ramach „Wschodniej Straży" i „Bałtyckiej Straży" przeciwdziałają naruszaniu przez Rosję granic Sojuszu i chronią morską infrastrukturę krytyczną. Ponadto Luftwaffe, operujące z baz w Szawlach na Litwie, Lielvārde na Łotwie i Ämari w Estonii, od lat deleguje samoloty do zabezpieczenia przestrzeni państw bałtyckich w ramach NATO Baltic Air Policing (od lipca br. Baltic Air Defence).

Litwa przewiduje rozwój interoperacyjności wojskowej z Niemcami, czemu ma służyć tworzenie wspólnych planów operacyjnych i regularne ćwiczenia z Bundeswehrą. Mają się one odbywać zarówno w ramach manewrów NATO, jak i dwustronnie, w tym z założeniem przerzutu wojsk na Litwę, m.in. drogą lądową przez Polskę.

Polityczny wymiar współpracy. Z perspektywy Niemiec rozmieszczenie brygady Bundeswehry służy także uwiarygodnieniu się jako sojusznik gotowy wziąć większą odpowiedzialność za bezpieczeństwo Europy. Wpisuje się to program rozbudowy i modernizacji Bundeswehry. Jednym z jego celów jest zwiększenie roli Niemiec w NATO.

Sprawne rozmieszczenie 45. Brygady ma potwierdzić skuteczność i trwałość zmian w niemieckiej polityce bezpieczeństwa i obronności. Dla osiągnięcia tego celu federalne ministerstwo obrony we wrześniu br. odeszło od pierwotnego założenia, że służba na Litwie będzie w pełni dobrowolna. Wobec braku wystarczającej liczby ochotników, m.in. specjalistów IT, wakaty zostaną uzupełnione kilkuset żołnierzami oddelegowanymi do służby w 45. Brygadzie.

Stała obecność Bundeswehry na Litwie jest w Niemczech przedmiotem sporu politycznego. Popierają ją partie koalicji rządzącej – Unia Chrześcijańsko-Demokratyczna (CDU), Unia Chrześcijańsko-Społeczna (CSU) i Socjaldemokratyczna Partia Niemiec (SPD) oraz opozycyjni Zieloni. Z kolei skrajnie prawicowa Alternatywa dla Niemiec (AfD) opowiada się za rotacyjną obecnością na Litwie niewielkich sił i możliwością przerzucenia uzupełnień z terytorium Niemiec. Odpowiada to programowi tej partii, który zakłada strategiczne zbliżenie z Rosją, rolę sił zbrojnych ogranicza do obrony Niemiec

i warunkuje zaangażowanie w misje NATO od zgodności z niemieckim interesem narodowym. Najbardziej krytyczne stanowisko zajmuje skrajnie lewicowa Die Linke, która odrzuca udział Bundeswehry w jakichkolwiek misjach zagranicznych.

Zwiększanie zaangażowania Niemiec na Litwie, przede wszystkim wojskowego, jest od lat jednym z głównych celów litewskiej polityki zagranicznej, a partie polityczne zgodnie uznają Niemcy za najważniejszego partnera w Europie. Litwa przez kilka lat ubiegała się o stałe rozmieszczenie niemieckich wojsk na swoim terytorium i oferowała liczne udogodnienia, takie jak budowa nowych szkół i szpitali dla żołnierzy i ich rodzin.

Pozostałe płaszczyzny współpracy związane z bezpieczeństwem. Relacjom wojskowym towarzyszy wzrost niemieckiego zaangażowania gospodarczego na Litwie. Głównym tego przejawem są inwestycje koncernów zbrojeniowych. Pierwszą było uruchomienie w 2023 r. zakładów w Janowie, które naprawiają ciężki sprzęt SZ Litwy oraz Ukrainy. Ponadto Rheimetall buduje od listopada 2025 r. fabrykę amunicji artyleryjskiej w Bejsagole oraz zakłady montażowo-remontowe broni pancernej w Kownie, które mają powstać do listopada 2027 r. Operatorem kowieńskich i janowskich zakładów jest spółka Lithuanian Defence Service, którą stworzyły Rheinmetall oraz europejski holding KNDS.

Powstanie infrastruktury zbrojeniowej ma – oprócz zysków ekonomicznych – wymiar strategiczny. Nowe zakłady ułatwią utrzymanie czołgów 45. Brygady i armii litewskiej, która zamówiła 44 Leopardy 2A8 dla batalionu pancernego Brygady „Żelazny Wilk". Niemieckie firmy liczą, że dzięki produkcji sprzętu na Litwie będą mogły łatwiej pozyskiwać kontrakty z innych państw regionu. Czołgi zamówione przez Litwę mają być montowane w zakładzie kowieńskim.

W związku z obecnością Bundeswehry Litwa inwestuje także w dodatkową infrastrukturę. W Rudnikach trwa budowa nowej bazy wojskowej, która ma się stać głównym miejscem stacjonowania 45. Brygady. Finansowana jest w całości ze środków litewskich, m.in. w ramach wsparcia z programu SAFE. Niemcy i Litwa wspólnie finansują rozbudowę bazy w Rukli, gdzie powstał nowy zespół koszarowy, a drugi ma być ukończony do 2030 r. Ponadto w Wilnie i Kownie powstają dwie szkoły dla łącznie 1200 niemieckich dzieci.

Ważną rolę w relacjach bilateralnych ma odgrywać rozbudowa infrastruktury energetycznej. Niemcy, Litwa i Łotwa w ramach projektu Baltic-German PowerLink planują budowę farm wiatrowych w litewskiej i łotewskiej wyłącznej strefie ekonomicznej na Morzu Bałtyckim. Elementem projektu będzie także budowa podwodnego połączenia sieci przesyłowych trzech państw bałtyckich. Dla Niemiec projekt ten ma być elementem transformacji energetycznej, która zakłada bazowanie na odnawialnych źródłach energii, dla Litwy i Łotwy zaś ma zwiększyć bezpieczeństwo dzięki możliwości dostaw energii elektrycznej z Niemiec. Obecnie operatorzy sieci przesyłowych – niemiecki 50 Herz, litewski Litgrid i łotewski AST – prowadzą prace studyjne mające na celu uznanie go za projekt wspólnego zainteresowania UE (PCI). Państwa te przewidują jego realizację na lata 2037–2040.

Wnioski i perspektywy. Wzmacnianie współpracy Niemiec i Litwy w sferze obronności, chociaż początkowo było reakcją na rosyjską pełnoskalową inwazję na Ukrainę, stało się trwałym elementem polityki zagranicznej i bezpieczeństwa obu państw. Skala obecności wojskowej na Litwie wskazuje, że Niemcy są gotowe do trwałego przejęcia większej odpowiedzialności za bezpieczeństwo w regionie. Długoterminowemu zaangażowaniu tego państwa sprzyja także zapewniona przez stronę litewską infrastruktura dla żołnierzy 45. Brygady i ich rodzin, co przypomina model obecności wojsk amerykańskich w części europejskich krajów, m.in. w Niemczech. Współpraca z Litwą ma także na celu wzmocnienie gospodarczej obecności niemieckich firm w całym regionie, zwłaszcza zbrojeniowych.

Dla Litwy stałe stacjonowanie niemieckich wojsk jest – oprócz zwiększania bezpieczeństwa – przejawem skuteczności jej polityki zagranicznej. Finalizacja rozmieszczenia 45. Brygady, wraz z osiągnięciem progu 5% PKB wydatków na obronność, jest wykorzystywana do promocji Litwy jako jednego z najbardziej wiarygodnych członków NATO. Współpraca wojskowa ma długofalowo przyczynić się do pogłębienia powiązań gospodarczych z Niemcami.

Czynnikiem, który mógłby zagrozić współpracy Litwy i Niemiec w sferze bezpieczeństwa, jest dojście do władzy w jednym z nich na poziomie centralnym partii prorosyjskich. Obecnie jest to jednak mało prawdopodobne. Siły te, chociaż odnoszą sukcesy w Niemczech na szczeblach lokalnych, np. AfD w Saksonii-Anhalt, są bowiem w dalszym ciągu izolowane w parlamentach obu państw.

Rozwój współpracy wojskowej Litwy i Niemiec wpływa pozytywnie na bezpieczeństwo wschodniej flanki NATO. Z perspektywy Polski korzystne byłoby włączenie się do wspólnych przedsięwzięć tych dwóch państw, zwłaszcza w takich kwestiach jak logistyka i mobilność wojskowa. Mogłoby to prowadzić docelowo do poszerzenia tej formuły do trójstronnej współpracy obronnej. Niezależnie od tego Polska może zaproponować tym państwom ułatwienia w korzystaniu z infrastruktury w północno-wschodniej części kraju, co może być traktowane jako element wsparcia procesu przebazowania całości brygady i jej stacjonowania na Litwie.

Redakcja: Jacek Foks, Rafał Tarnogórski, Marcin Terlikowski, Justyna Szczudlik
Jędrzej Czerep, Anna Maria Dyner, Amanda Dziubińska, Mateusz Piotrowski, Daniel Szeligowski, Jolanta Szymańska, Damian Wnukowski, Szymon Zaręba, Tomasz Żornaczuk